

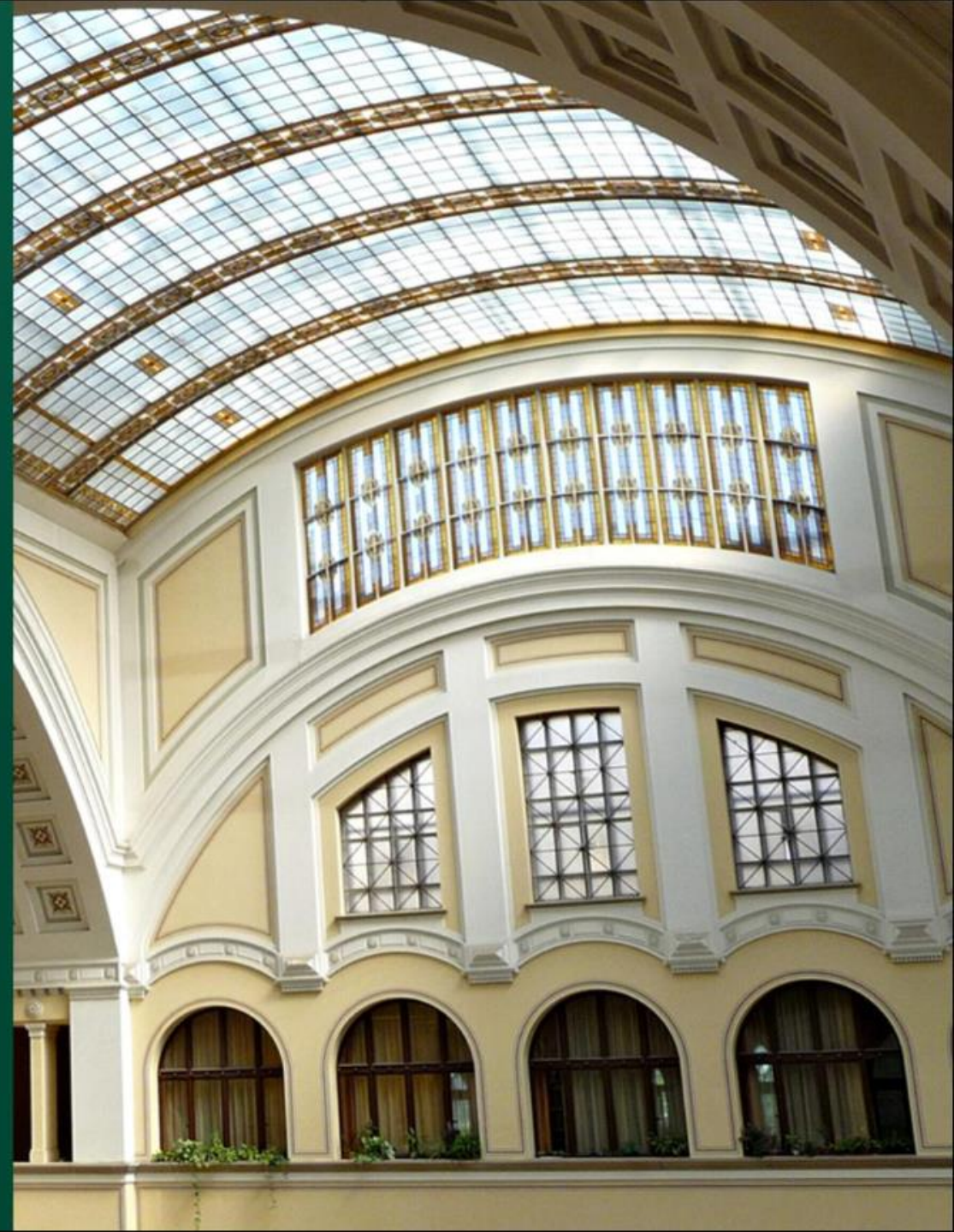
**Fónai Mihály - Szigeti Fruzsina:
A lemorzsolódás mintázatai a magyar
felsőoktatásban - az Eurostudent
vizsgálatok tapasztalatai**

Magyar Szociológiai Társaság Vándorgyűlése,

2019. november 20-21.

**DEBRECENI
EGYETEM**

Elméleti keretek 1.

- A hallgatói lemorzsolódás alapművének **Tinto** műve számít (1975), maga a mű a lemorzsolódás okainak teoretikus összefoglalását adja, melyet egy sokdimenziós modellben foglal össze a szerző, a *családi háttértől és a személyes jellemzőktől* kezdve a *cél-és intézményi elköteleződésen át az akadémiai és a szociális integrációig* (Tinto, 1975, p. 95).
- A lemorzsolódás empirikus vizsgálata az elmúlt évtizedekben lényegében a Tinto-modell tesztelését és részben kritikáját, valamint továbbfejlesztését jelentették (lásd többek között: Berger & Braxton, 1998; Brunsten & Davies, 2000). Tintonak nemcsak az 1975-ös alapműve gyakorolt jelentős hatást a probléma kutatására, hanem későbbi írásai is (így például: Tinto, 1993).
- A lemorzsolódást Tinto a *durkheimi* öngyilkosságtípusokkal állította párhuzamba, melyek kifejezik, hogy a hallgató különböző okokból lehet sikertelen. Lehetséges, hogy az intézményi társadalom széteső struktúrája képtelen integrálni az egyént (egoista típus), vagy a felsőoktatásba lépés átmeneti krízise jellemzi az egyén helyzetét, (anómiás típus), illetve a túlszabályozott környezet miatt esik ki a hallgató (fatalista típus).

Elméleti keretek 2.

- A lemorzsolódással foglalkozó szakirodalomra és kutatásokra **Beannek** a lemorzsolódást meghatározó tényezőkre vonatkozó elmélete is nagy hatást gyakorolt (Molnár, 2012; Lukács & Sebő, 2015; Bean, 1985).
- *A modell hat tényező hatását emeli ki: a háttérváltozókat, a szervezeti változókat, az akadémiai tényezőket, a szociális tényezőket, a környezeti változókat, valamint a pszichológiai folyamatokat és attitűdöket.*
- A jelentős számú és sok tényezőt figyelembe vevő modell alkalmas a lemorzsolódás okainak a széleskörű magyarázatára, illetve az azok közötti kontextus felvázolására (ebben a modell hasonlít a Spady, a Tinto és a Pascarella-féle modellre, melyeket Bean elemez fentebb idézett tanulmányában).

Elméleti keretek 3.

A lemorzsolódottak vizsgálata ritka, inkább kvalitatívra van példa.

CHERD kutatás: A DEPART 2018 úttörő vállalkozás!

A lemorzsolódás szempontjából rizikós, a lehetséges lemorzsolódó hallgatók („would-be dropouts”, „at-risk of dropout” „students with the greatest probability of non-completion”) vizsgálata is ritkábban fordul elő. Legutóbbi: Korhonen - Rautopuro (2019).

CHERD kutatás: PERSIST 2019 szintén jelentős!

A lemorzsolódás operacionalizált fogalma

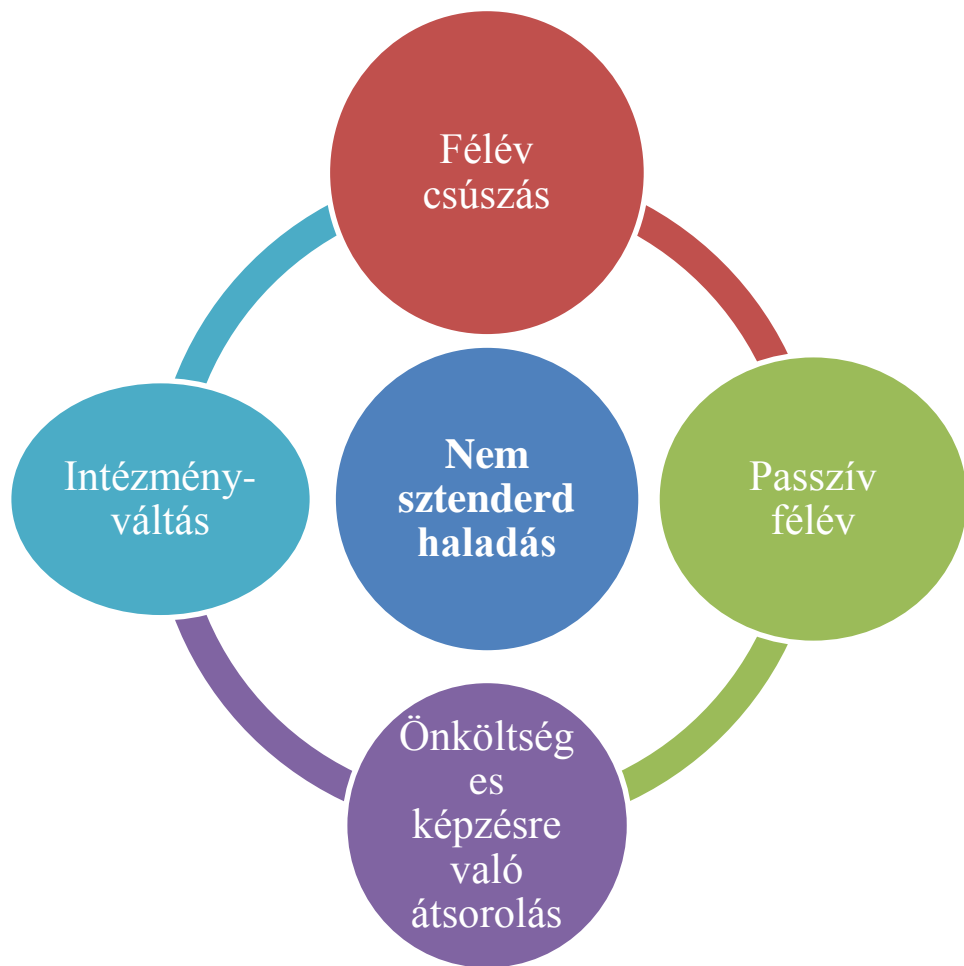
- A **szűkebben vett lemorzsolódás fogalmát** az oktatást, benne a felsőoktatást befejezett **végzettség nélkül elhagyók számában** határozzák meg (Molnár, 2012, p. 351; Lukács & Sebő, 2015, p.79; Fenyves et al., 2017).
- A lemorzsolódás **operacionalizált, a jogszabályok által alakított fogalma több, lehetséges opciót foglal magába.** A Szegedi Tudományegyetemen használt tipológia a hallgatói kimeneteket illetően a következő (Lukács & Sebő, 2015): végzett, sikeres, teljesítette a modulokat
 - kilépett:** tagozatváltó, szakváltó, más intézményben folytatja tanulmányait
 - lemorzsolódott:** fegyelmi eljárás következtében, túl sok passzív félév miatt, költségtérítés nem vállalása miatt, a képzésből kizárták, vagy a szakot leadta, nem iratkozott be

A lemorzsolódás operacionális fogalma

Szűkebben a lemorzsolódók csoportját a lemorzsolódás formáit illetően a következőképpen lehet behatárolni Fenyves et al. (2017) szerint:

- a hallgató maga kéri az elbocsátást tanulmányi és vizsgafeltételek miatt
- az intézmény kéri az elbocsátást képzési költségek, önköltség nem befizetése határidőre eredményezi az elbocsátást
- egészségügyi okok miatt következik be az elbocsátás

A vizsgálatról

Eurostudent VI. adatbázis

25 felsőoktatási intézmény, 7202 fő

Szakította már meg legalább két szemeszterre a jelenlegi képzését?	N	%
Nem	6791	94,5
Igen	398	5,5
Összesen	7189	100,0

A hallgatói pályafutás normál haladástól eltérő mintázatai kockázati tényezőként jelennek meg! (Pusztai – Szigeti 2020, szerkesztés alatt)

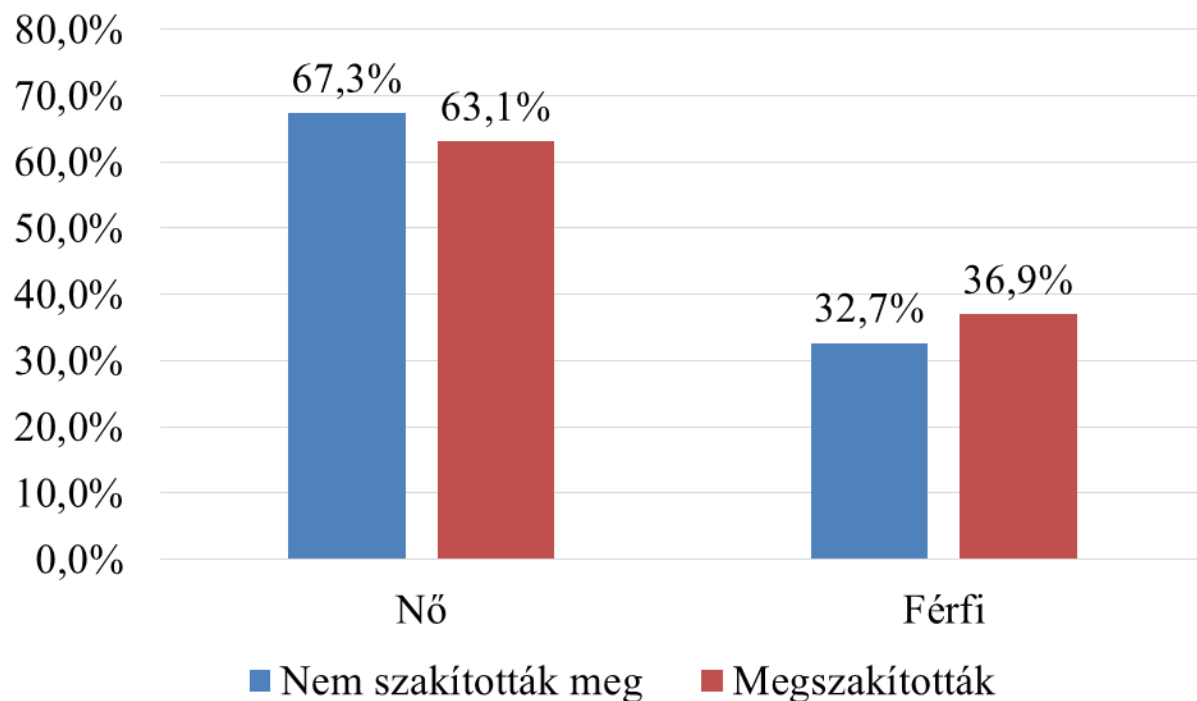
Hipotézisek

- H1: Eltérő demográfiai és társadalmi csoportok jelennek meg felülreprezentáltan a „lemorzsolódási rizikós” és „nem rizikós” csoportokban.
- H2: Ezek a csoportok eltérő arányban érintenek különböző képzésterületeket.

Háttérváltozók 1.

A passzíválók és nem passzíválók aránya
nemenként (%) (NS)

A nők esetében az intézményből
kifelé toló és kívülről szívóerők
egyszerre vannak jelen.

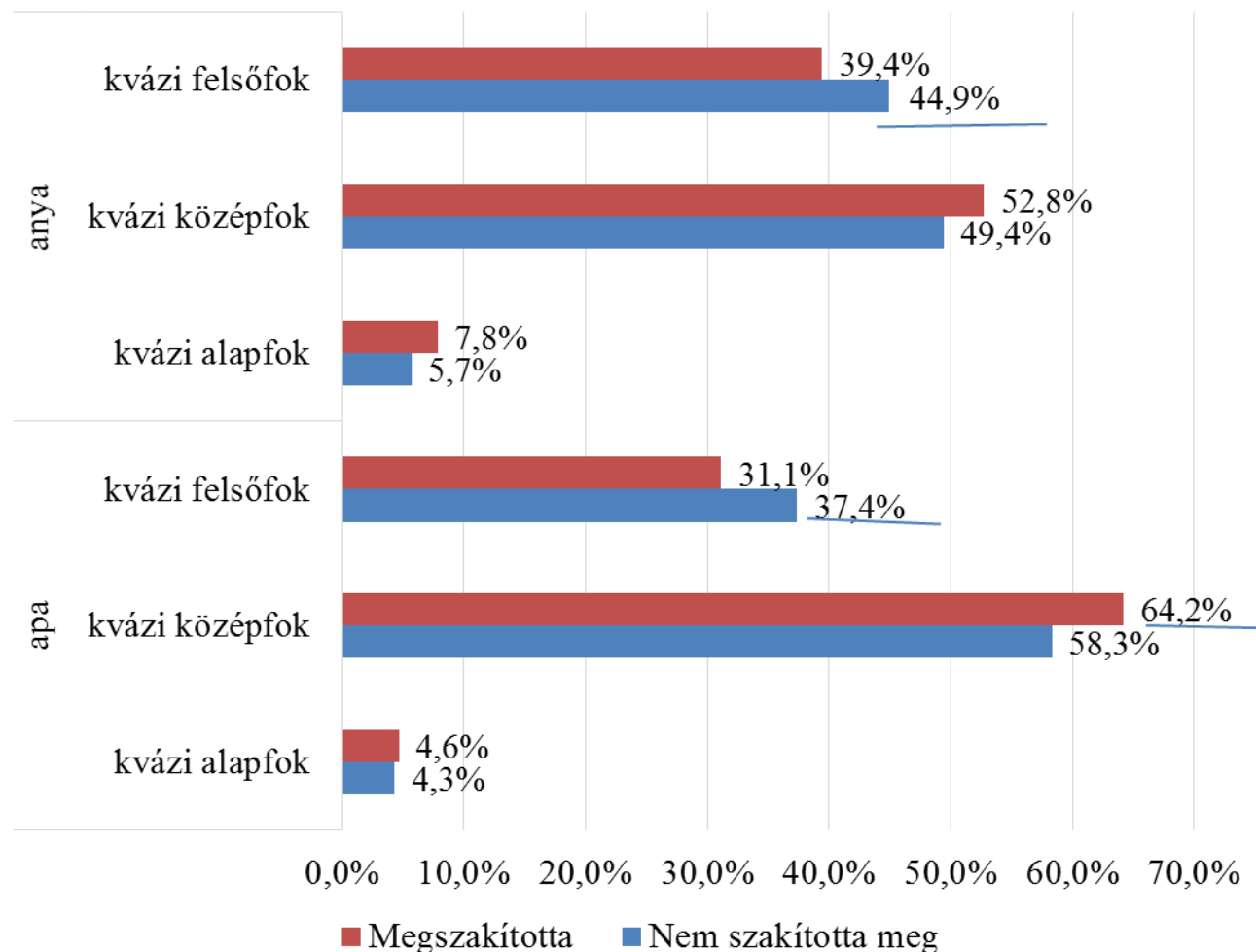
A férfiaknál az ún. státusteremtésre
való törekvés erősebb (Fényes
2010, Kovács et al. 2018).

Háttérváltozók 2.

A családi háttér egyik összetevője az intézményesült kulturális tőke: a szülők iskolai végzettsége.

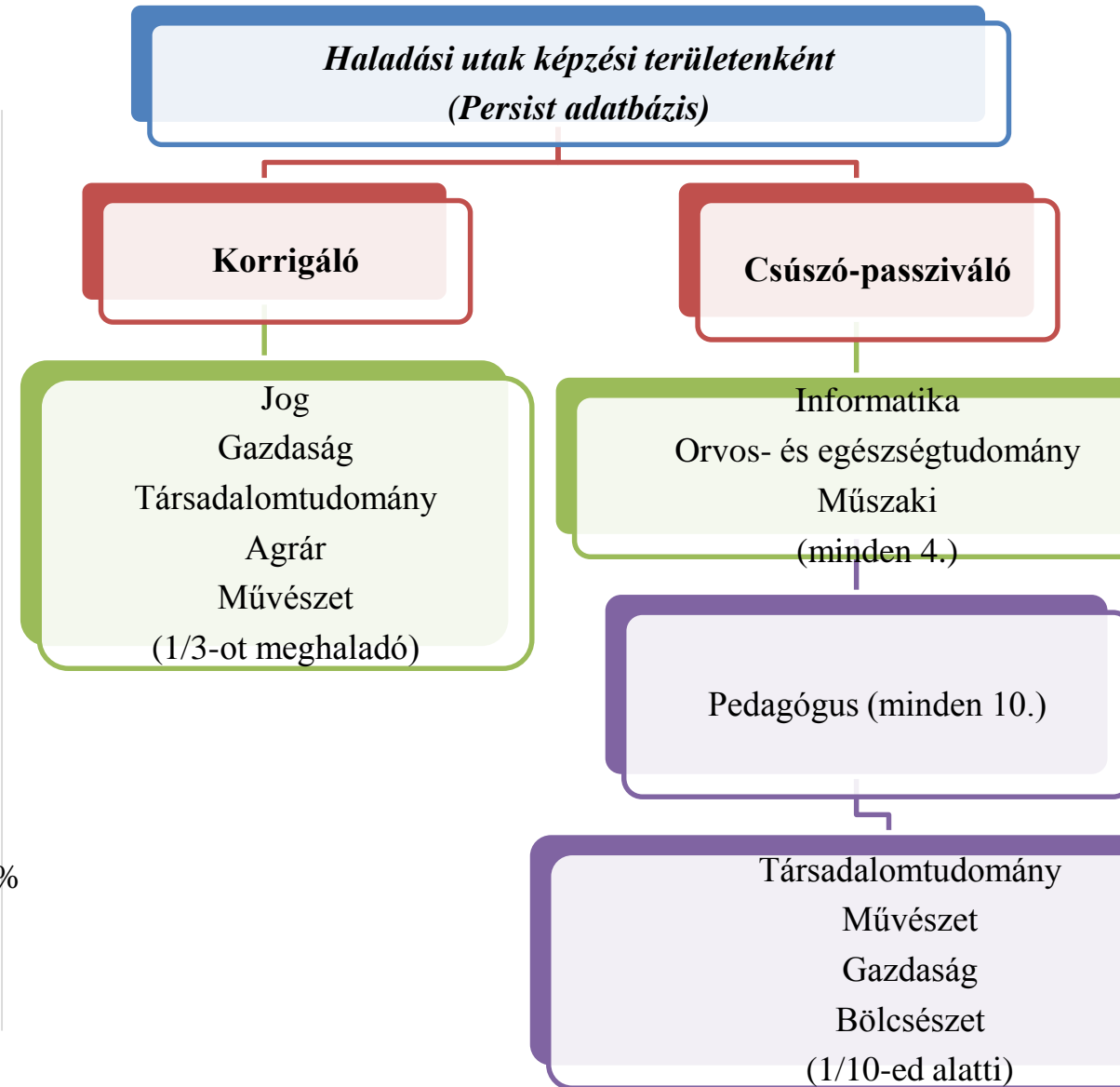
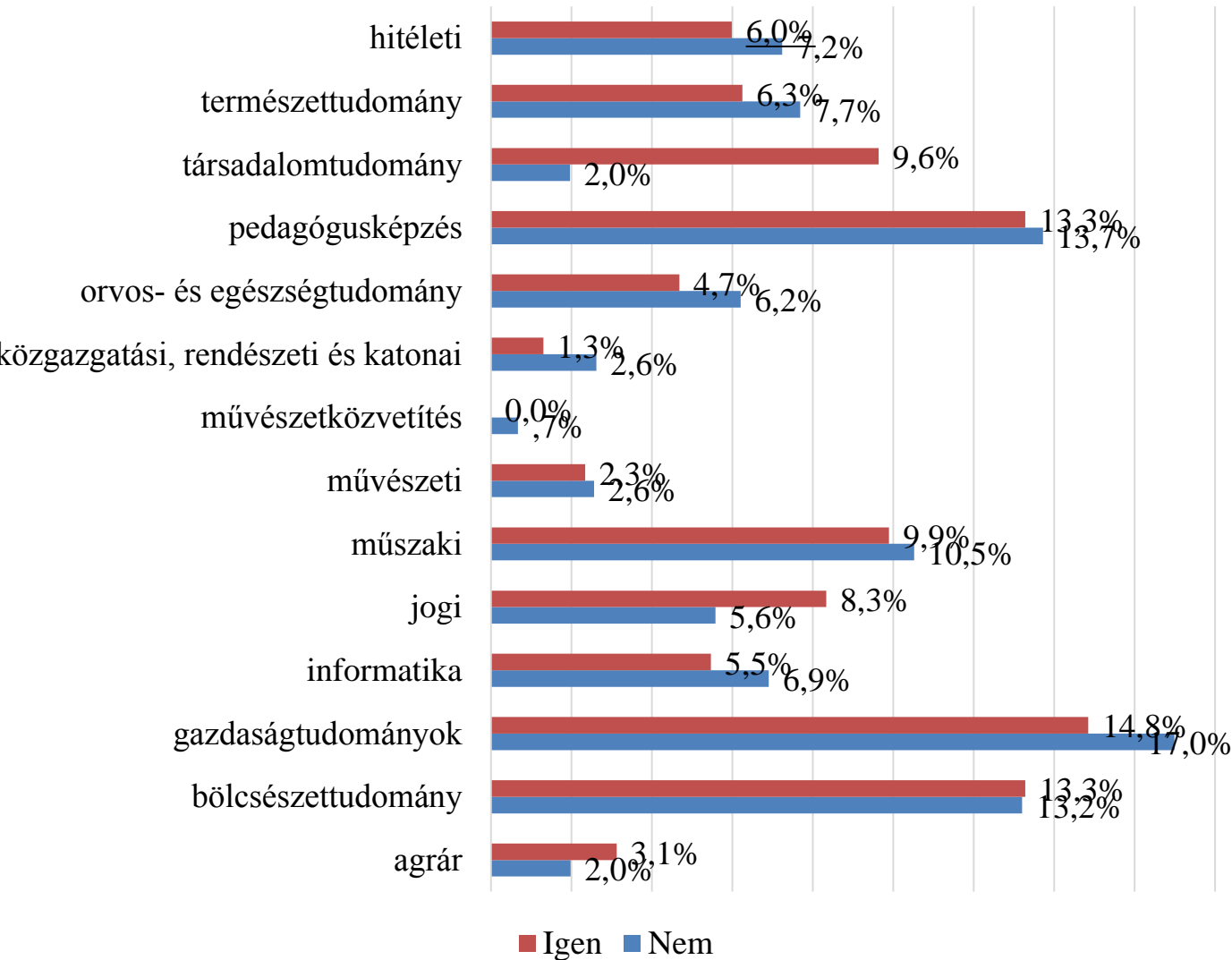
A magas iskolázottságú szülők gyermekei a passzív státusz igénybevétele nélküli sztenderd haladási úton dominálnak.

A passzivalók és nem passzivalók aránya a szülők iskolai végzettsége szerint (%) (NS)

Háttérváltozók 3.

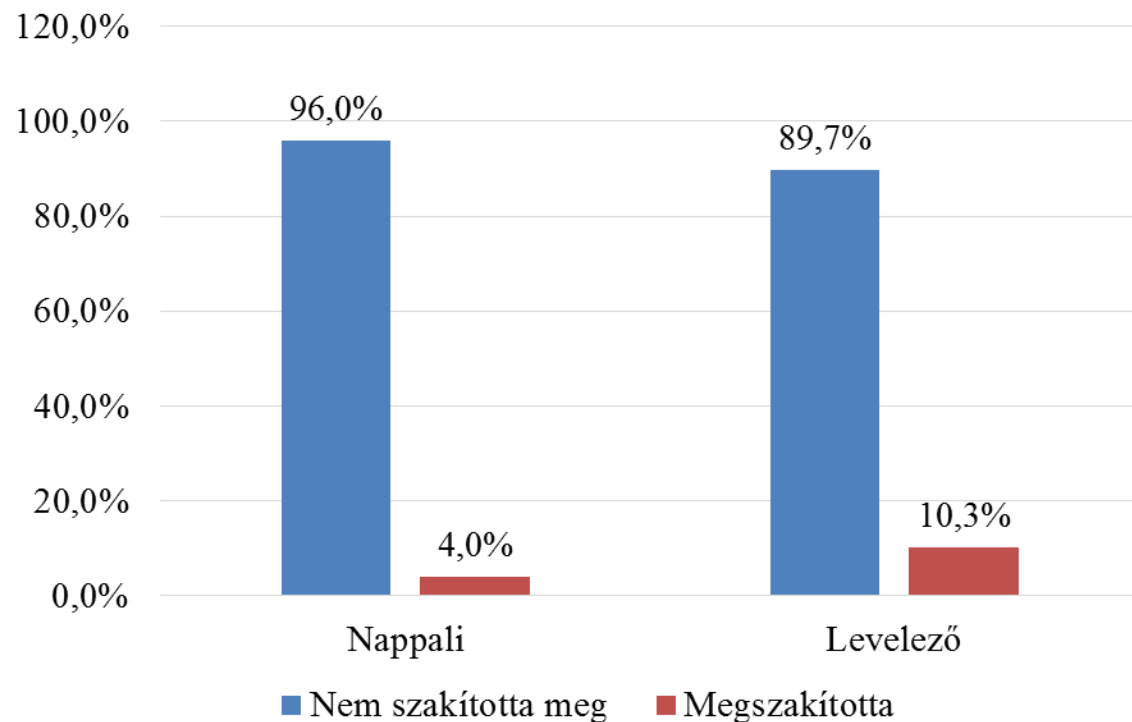
A legalább két szemesztert passzivalók és nem passzivalók aránya, képzési területenként (%) (p=0,000)

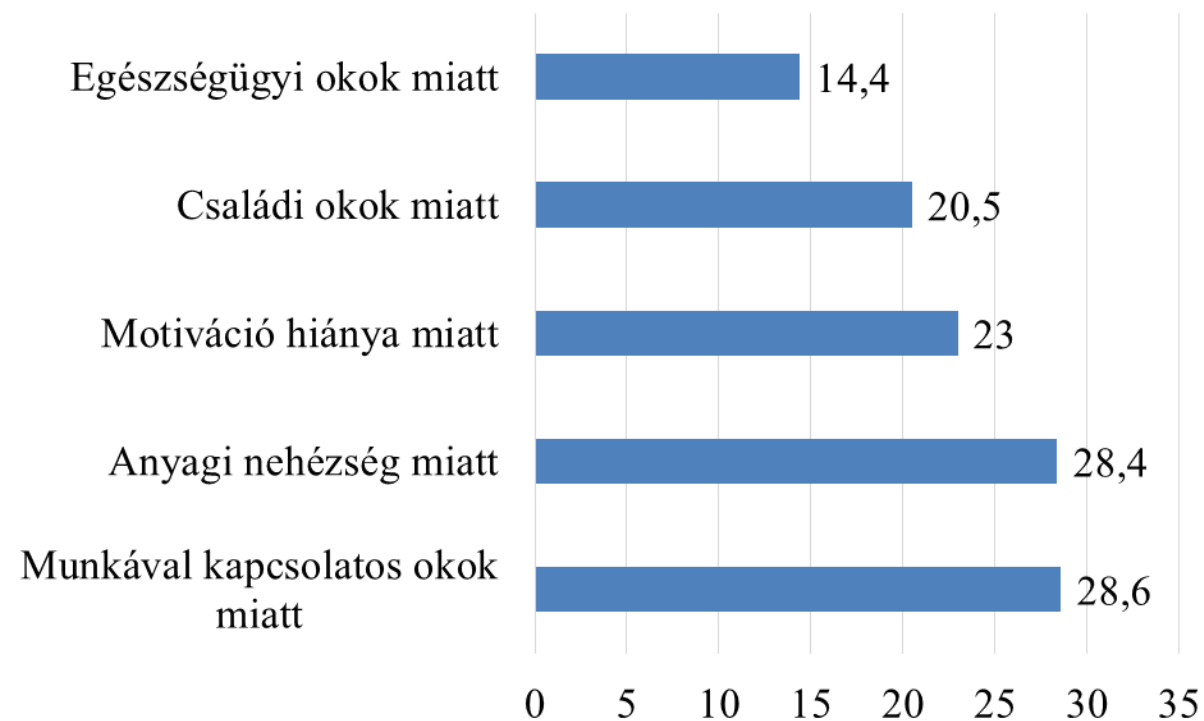
Háttérváltozók 4.

A passzíválók és a nem passzíválók aránya munkarend szerint (%) (p=0,000)

Miért szakította meg a tanulmányait? (Több válasz is lehetséges!)

Összegzés

- A hallgatók társadalmi háttérét illetően nem találtunk szignifikáns összefüggéseket, ugyanakkor láttuk, hogy a megszakítás nélkül haladók között több a férfi és a magasan kvalifikált szülő gyermeke.
- A passzívulók eltérő arányban vannak jelen a különböző képzési területeken és munkarendekben.
- További kutatási kérdés: Mi az oka, hogy a férfiak között alacsonyabb a passzív félévek igénybevétele a nőkhöz képest?

Az előadás a 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Köszönjük a figyelmüket!

fonai.mihaly@law.unideb.hu

szigeti.fruzsina@arts.unideb.hu